

Saasteainete kontrollprogramm toidus 2018. aastal

Veterinaar- ja Toiduamet

Aruande koostaja: Eve Rehelem

Koostamise kuupäev:

Aluseks olevad allikad:

1. VTA järelevalvetulemused
2. Valdkonda koordineerivad õigusaktid ja soovitused

Saasteainete kontrollprogramm toidus 2018. aastal

Veterinaar- ja Toiduameti (VTA) põhimäärusest tuleneb kohustus korraldada ja teostada järelevalvet toidu ja toitu käitlevate ettevõtete üle, et hinnata toidu nõuetele vastavust ja ohutust. Üheks osaks järelevalvest on proovide võtmine ja analüüsimine, et hinnata toidu nõuetekohasust. Selleks kavandab VTA igal aastal erinevaid proovivõtte, et saada infot kohaliku toidutootja tegevuse nõuetekohasuse kohta ning samuti turuloleva kaubeldava ja imporditud toidu nõuetekohasuse kohta.

Proovid on võetud erinevatest käitlemistappidest, hõlmates esmatootmise, mitteloomse ja loomse toidu käitlemise, toidu hulgimüügi ja jaekaubanduse tasandit. Toidus sisalduvate saasteainete kontrollimise kohustus tuleneb Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrusest nr 1881/2006, millega sätestatakse teatavate saasteainete piirnormid toidus. Proove võtavad proovivõtuplaanides ja juhendites kirjeldatud ning õigusaktides kehtestatud korra järgi VTA piirkondlike keskuste järelevalveametnikud. Samuti võetakse teatud saasteainete sisalduse kontrollimiseks proove importi reguleerivate õigusaktide alusel mitmetes Eesti piirpunktides pisteliste kontrollide käigus.

1. 2018. aastal toidust analüüsitud saasteained

Saasteaine on defineeritud kui soovimatu aine toidus, mis ei ole toitu teadlikult ja tahtlikult lisatud. Saasteainel on toidu kvaliteeti halvendav mõju ja osa saasteaineid võivad avaldada inimese tervisele kahjulikku mõju.

Vastavalt sellele, millises etapis või kuidas toimub toidu saastumine, jaotatakse toidu saasteained kolme kategooriasse:

- keskkonna saasteained – need satuvad toitu keskkonnast, kuna nad esinevad nt maapinnas, õhus, vees (nt raskemetallid, mükotoksiinid);
- põllumajanduslikud saasteained – need satuvad toitu põllumajandusliku tootmise käigus, sh taimede kasvatamisel (nt nitraadid);
- tööstuslikud saasteained – need satuvad toitu mingis toidukäitlemise etapis (nt tootmine, töötlemine, pakendamine, säilitamine). Nt toidu kuumutamisel tekib furaan, akrüülamiid; toidu suitsetamisel tekivad polütsükliilised aromaatsed süsivesinikud.

Toidu nõuetekohasuse hindamiseks on mitmetele saasteainetele sätestatud Euroopa Komisjoni määruses nr 1881/2006 ametlikud piirnormid, mis on üheks toiduainete nõuetele vastavuse hindamise aluseks. Siiski ei ole kõikidele saasteainetele ja kõikides toidugruppides kehtestatud piirnorme ja

seetõttu jätkub EFSA ja Euroopa Komisjoni tasandil tihe töö erinevatele seni reguleerimata saasteainetele piirnormide seadmisel.

Veterinaar- ja Toiduamet kasutab proovide analüüsimiseks akrediteeritud laborite teenuseid. 2018. aastal tehti koostööd Põllumajandusuuringute Keskuse jääkide ja saasteainete labori, Terviseameti Tartu labori ning Veterinaar- ja Toidulaboratooriumiga.

2018. aastal võeti loomsest, mitteloomsest ja liitoidust saasteainete uurimiseks 110 proovi. Analüüsiti raskmetalle (arseeni, elavhõbedat, kaadmiumi ja pliid), ja polütsükklisi aromaatsid süsivesinikke (PAH).

2. 2018. aastal analüüsitud proovide tulemused

2018. aastal võeti 110 toiduproovi erinevate saasteainete sisalduse uurimiseks. Teatud proovidest teostati mitme erineva saasteaine analüüsimist. Kokku teostati 110-st proovist 186 analüüsi. 110-st proovist 15 proovi ei vastanud uuritava saasteaine osas nõuetele.

Saasteainete uurimiseks võeti proove nii Eesti päritolu toidust, teistest Euroopa Liidu liikmesriikidest ja Euroopa majandustsooni riikidest pärit toodetest, kui ka imporditud toodetest. Kõige enam analüüsiti Eestist pärit toitu.

Uurimiseks võeti proove viite erinevasse toidugruppi kuuluvast toiduainest (tabel 1). Kõige enam analüüsiti kalandustooteid ja lihatooteid.

Tabel 1. 2018.aastal võetud saasteainete kontrollprogrammi proovide arv vastavalt toidugrupile.

Toidugrupp	Ei vasta	Vastab	KOKKU
Kalandustooted ja mereannid	1	32	33
Köögivilja ja köögiviljatooted		10	10
Lihatooted	11	22	33
Teravili ja teraviljatooted, sh pagari- ja valikpagaritooted		26	26
Seened	3	5	8
KOKKU	15	95	110

Tabel 2. 2018.aastal teostatud erinevate saasteainete analüüside arv vastavalt toidugrupile.

TOIDUGRUPP / UURITAV NÄITAJA / ANALÜÜSIDE ARV	Ei vasta	Vastab	KOKKU
Kalandustooted ja mereannid	2	90	92
Arseen (As)		20	20
Elavhõbe (Hg)		20	20
Kaadmium (Cd)	1	19	20
PAH	1	11	12
Plii (Pb)		20	20
Köögivili ja köögiviljatooted		19	19
Kaadmium (Cd)		10	13
Plii (Pb)		9	13
Lihatooted	11	22	33
PAH	11	22	33
Teravili ja teraviljatooted, sh pagari- ja valikpagaritooted		26	26
Arseen (As)		26	26
Seened	2	14	16
Kaadmium (Cd)	2	6	8
Plii (Pb)		8	8
KOKKU	15	171	186

Kokkuvõte

Veterinaar- ja Toiduamet võttis 2018. aastal toidust saasteainete (PAH-ide ja raskmetallide) sisalduse määramiseks kalandustoodetest, lihatoodetest, köögiviljadest ja teraviljadest 110 proovi. Nendest proovidest teostati kokku 186 analüüsi, millest 15-ne analüüsi tulemused ei vastanud kehtestatud nõuetele. 11 suitsutatud lihatoote proovi ning üks suitsutatud kalatoote proov ei vastanud Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrusega nr 1881/2006 kehtestatud polütsükliiliste aromaatsete süsivesinike (PAH-id) piirnormidele. Kahes metsaseente proovis ning ühes koorikloomade proovis tuvastati kaadmiumi ülenormatiivsed tulemused.